

NATSUME SOSEKI

KAPI

Japoncadan Çeviren
Zeynep Ebru Okyar

I

Sosuke, verandaya minderi çıkarmış, güneş alan bir yerde rahatça bağdaş kurmuştu ama çok geçmeden elindeki dergiyi fırlatarak yere uzanıverdi. “Yazdan kalma” denilecek kadar güzel bir hava vardı. Yoldan geçenlerin takunya tırırtıları, mahallenin sessizliğine bir melodi katıyordu. Büktüğü dirseğinden kolunu kendine yastık yaptı ve saçığın ötesine doğru baktı. Pırıl pırıl gökyüzü, masmavi uzanıyordu. Kendi yattığı daracık verandayla karşılaştınca, o gökyüzü müthiş büyüktü. Güzel bir pazar gününde böylesine keyfince gökyüzünü seyretmenin nasıl da farklı olduğunu düşünürken gözlerini kısarak ıslıl ıslıl güneşe baktı bir anlığına ama gözleri kamaştığından bu kez de sürme kapı* tarafına doğru yan döndü. İçeride eşi dikiş dikiyordu.

“Baksana, hava ne güzel ya!” diye ona laf attı.

Eşi, “Evet,” diye mırıldanmakla yetindi. Sosuke de pek konuşmaya hevesli gibi değildi, öyle olunca sustular. Biraz sonraysa eşi konuştu:

* Şoji. Japon mimarisinin temel unsurlarından olan, ışık geçiren kâğıt kaplı kafes tipi sürme kapı. —çn

“Biraz yürüyüşe mi çıksan...?”

Bu sefer de adam, “Hmm,” diye geçiştirdi.

İki üç dakika sonra kadın, başını sürme kapının camına yaklaştıırıp verandada yatmakta olan kocasına baktı. Kocasısı, artık nasıl bir niyetleyse, bir karides gibi dizlerini kırıp küçölüvermişti. Bir de ellerini kenetleyip başını da onların arasına sokunca büktüğü dirseklerinden yüzü hiç mi hiç görünmüyordu.

“Orada uyursan üşütürsün canım,” diye uyardı eşi. Karısının sözleri, şimdilerde kız öğrenciler arasında yaygın olan, hem Tokyo ağzına benzeyen hem de benzemeyen bir tondaydı.

Sosuke dirseklerinin arasında iri gözlerini kırıştırarak, “Uyumuyorum, merak etme,” diye alçak sesle yanıtladı.

Sonra yine sessizleştiler. Dışarıdan geçen lastikli bir çekçeğin* zili çaldı iki üç kez, sonra uzaklardan bir horozun zamanı bildiren sesi duyuldu. Sosuke, içine işleyen gün ışıının, kumaşı makine dokuması olan yeni dikilmiş kimonosunun altındaki iç gömleğine değin erişen sıcaklığının tadını çıkarırken, ister istemez dışarıdan gelen bu sesleri duyuyordu. Bir anda aklına gelmişçesine sürme kapının ötesindeki eşine seslendi:

“Oyone, ‘kinray’daki ‘kin’ hangi kanjiyle yazılıyordu?”**

* 1860’larda ilk kullanılmaya başladığı sıralarda ahşap olan tekerlekler, daha sonra yerini lastik tekerleğe bırakmıştır. —çn

** Japon yazı sistemi, aynı şekilde okunan farklı semboller içeren nitektedir. Buradaki örnekte, “kin” diye okunan pek çok farklı sembol (kanji) bulunduğundan, kişi yazarken hangisini kullanacağını sormakta. Cevap ise yazı sisteminin diğer niteliğini gösteriyor: Her bir kanjinin birden fazla okunuşu vardır. ㇿ sembolü, hem “kin” hem de “ö” diye okunabilir. Öte yandan “kin” çok yaygın bilinecek bir okunuşken, “ö” son derece nadir kullanılan bir okunuştur. —çn

Eşi bu soruyu hiç bıkkınlık göstermeden, genç kadınlarla özgü o tiz kahkahalardan atmadan yanıtladı:

“Omi'deki ‘o’ kanjisi gibi değil mi?”

“Omi'deki ‘o’nun nasıl yazıldığını bilmiyorum.”

Eşi, sıkıca kapatılmış sürme kapıyı yarıya kadar aralayıp eşikten bir cetvel uzattı ve ucuyla 𐰽 kanjisini verandanın üzerinde yazıp gösterdi.

“Böyle işte,” dedikten sonra yazmayı bitirdiği noktada cetveli bırakıverdi. Bir süre pırıl pırıl gökyüzünü seyretti. Adam, eşinin suratına bile bakmadan,

“Haa, öyleydi, değil mi?” dedi. Bunun bir şaka olduğunu gösterecek en ufak bir gülümseme olmaksızın. Eşi sanki o kanji muhabbeti hiç umurunda değilmişçesine, “Sahiden de ne hoş bir hava var,” dedi kendisiyle konuşmuş gibi. Sürme kapıyı açık bırakıp dikişine yeniden başladı. Derken Sosuke, dirsekleriyle desteklediği başını hafifçe kaldırıp, “Kanji ne acayip bir şey cidden,” diye ilk defa eşinin yüzüne baktı.

“Nasıl yani?”

“Şöyle yani, ne kadar basit bir kanji olursa olsun bir tuhafılık var diye düşünüp şüphe etmeye başladın mı, anlaşılmaz hâle geliyor. Geçenlerde “bugün”ün “bu”sunda çok kafam karıştı. Kâğıdın üstüne güzelce yazıp baktım, gözümü ona dikince bir hata var gibi hissettim. Sonunda fark ettim ki ne kadar dikkatle bakarsam ‘bu’ya o kadar az benziyor... Sana hiç olmaz mı böyle?”

“Asla.”

“Sadece bana mı oluyor yani?” diyen Sosuke eliyle başına vurdu.

“Kafan yerinde değil senin.”

“Sinirlerim yine zayıf da ondan herhalde.”

“Ondandır tabii,” dedi kadın kocasının yüzüne bakarak. Adam yavaş yavaş ayağa kalktı.

Dikiş kutusu ve atık ipliklerin üstünden atlarcasına ge-
çip oturma odasının *fusumasını** açtı, tam orada misafir
odası vardı. Güney tarafı evin girişiyle bloke edildiğinden,
koridorun sonundaki sürme kapı, gün ışığından içeri bir-
den giren gözlere çok soğuk görünürdü. Ama sabahleyin
güneş ışınlarının vurmasını bekleyebileceğimiz doğu veran-
dasında bile, evin bu tarafında yükselen ve o kadar dik bir
eğimle aşağı inen uçurum benzeri bir set yüzünden, güneş
ışınları neredeyse hiç içeri girmiyordu. Şevin üzerini otlar
bürümüştü. En aşağıdan başlamak üzere tahkimat için tek
bir taş destek bile olmadığından, kimbilir ne zaman yıkıla-
cak endişesi olsa da garip bir şekilde henüz hiçbir yıkılma
olmamış gibiydi. Belki de bu yüzden toprak sahibi uzun
süredir eski hâlinde olduğu gibi bırakmıştı. Hatta vaktiyle
bambu korusu filan varmış, onları keseceklerinde köklerini
kazıp çıkarmayıp olduğu yerde bıraktıklarından toprak ina-
nılmaz derecede sağlamış. Mahallede yirmi yıldır yaşayan
yaşlı manav, mutfak tarafındaki kapıya mal getirdiğinde
özellikle anlatmıştı. O zaman Sosuke, iyi de kökleri duru-
yorsa hâlâ, yeniden bambular büyüyüp koruluk olmaz mı
orada, diye soruvermişti. Yaşlı adam da, “Yani tabii, o şekil-
de tamamen kesilip atılınca işler öyle yürümüyor,” demişti.
“Fakat şevde sorun yok. Ne olursa olsun yıkılmaz burası!”
diye sanki kendi malını savunurmuşçasına bir afra tafrayla
konuşarak dönüp gitmişti.

* Klasik Japon evlerinde bulunan, genellikle odaları bölmek amacıyla kullanılan opak kâğıt kaplı panel ve kapı. -çn

Şevde, sonbahara girince de pek bir renk değişikliği olmazdı. Yalnızca yeşil otların kokusu hafifler, yer yer kaba otlar olurdu. Pampasotudur, sarmaşıktır, öyle havalı bitkilere rastlanmazdı. Onun yerine eskinin izlerini taşıyan moso bambuları* vardı; iki tanesi şevin ortalarında, üç tanesi de üst tarafta dimdik duruyordu. Onlar da hafif sarıya çalıyordu. Sosuke başını saçaktan dışarıya uzatıp da gövdelerine vuran güneş ışığını gördükçe setin üzerinden sonbaharın o iç ısıtan hâlini seyrediyorlarmış gibi bir hisse kapılırdı.

Sosuke, sabahları iş için çıkıp saat dörtten sonra eve dönen bir adam olduğundan günlerin kısaldığı bu sıralarda çok nadiren şevin yukarılarını izleyecek vakti oluyordu. Loş tuvaletten çıkıp lavaboda ellerini yıkarken bir anda kafasını kaldırıp saçığın ötesine baktığı sırada ilk kez geldi bambular aklına. Gövdesinin tepesinde toplanmış koyu renkli yapraklarıyla, sanki bir Budist keşişinin kafası gibi görünüyordu. Sonbahar güneşiyle sarhoş olmuş ve yere doğru sarkarak, sessizce iç içe geçmiş yapraklardan bir tanesi bile kıpırdamıyordu.

Sosuke, sürme kapıyı kapatıp misafir odasına geri döndü ve masaya oturdu. Misafir odası** demeleri misafir buyur edilecek yer olmasından kaynaklansa da aslında çalışma odası veya Batı tarzı bir oturma odası demek çok daha uygun olurdu. Kuzey tarafında bulunan nişte laf olsun diye tuhaf bir resimli parşömen asılıydı, önüne acemice yapılmış kiremitrengi tonlarında bir çiçek aranjmanı konmuştu.

* Hızlı büyüyen ve soğuğa dayanıklı, ticari kullanım için tercih edilen bir bambu türü. – *ybn*

** Klasik Japon evlerinde hasır serili, minder üzerine oturulan, klasik mimari unsurlar bulunan odanın adı “misafir odası”dır. – *çn*

*Ranmada** ise çerçeve merçeve hiçbir şey yoktu. Sadece iki tane kancalı pirinç vida parlıyordu. Bunların dışında cam kapakları bulunan bir kitaplık vardı. Ancak içinde, işte bu, dedirtecek, göze çarpacak kadar güzel bir şey yoktu.

Sosuke, masanın gümüş kulplu çekmecesini açıp içine dikkatle bakındı, ne var ki adamakıllı bir şey bulamayınca pat diye kapatıverdi. Sonra da kaligrafi kutusunun kapağını kaldırıp mektup yazmaya girişti. Bir mektup yazıp mühürledi, sonra biraz düşündü.

“Baksana, Saekilerin evi Naka-Rokubanço’da kaç numaraydı?” diye *fusumanın* diğer tarafındaki karısına sordu.

“25 numara değil miydi?” diye yanıtladı kadın, sonra da Sosuke’nin adresi yazıp bitirmesini bekleyip, “Mektupla olmaz ama, gidip güzelce konuşman lazım,” diye ekledi.

“Hele bir mektubu göndereyim de... Onunla olmazsa yola düşerim o zaman,” diye lafı kesip attı ama eşi cevap vermeyince, “Sence de öyle iyi olmaz mı?” diye ısrar etti.

Kadın, onu tersleyemiyor gibiydi, tartışmaya girmede. Sosuke, eline göndereceği postayı alıp misafir odasından hemen yandaki giriş holüne çıktı. Oyone, kocasının ayak seslerini duyunca derhal ayağa kalkıp oturma odasından verandaya çıkıp evin girişine doğru dolandı.

“Biraz gezinip geleceğim.”

“Güle güle,” diye cevapladı kadın gülümseyerek.

Yarım saat ancak geçmişti ki evin kafesli kapısının ta-kırtıyla açılması üzerine Oyone tekrar elindeki dikişi bırakıp verandadan giriş holüne çıktığında, döndüğünü sandığı

* Klasik Japon mimarisinde tavan ve sürme kapının arasındaki kirişin adıdır. Işık geçirgenliği olanlar gibi, süsleme niteliği bulunanlar da vardır. -çn

Sosuke'nin yerine yüksekokul* şapkasını takmış olan erkek kardeşi Koroku'nun geldiğini gördü. Delikanlı, *hakaması*-nın** paçasının ancak on beş yirmi santiminin görüneceği uzunluktaki siyah yünlü pelerininin düğmesini açarken, “Çok sıcak,” diyordu.

“İyi de abartmışsın sen de! Böyle havada o kalın şey giyilir mi hiç?”

“Ya, akşam olunca hava soğur diye düşünmüştüm,” diye bahane sıralayan Koroku, yengesinin ardına takılıp oturma odasına gitti, orada kısmen dikilmiş olan kimonoya gözü takıldı:

“Her zamanki gibi çok uğraştığın belli,” deyip uzun mangalın önünde bağdaş kurdu. Yengesi, dikişini odanın köşesine doğru ittirip Koroku'nun karşısına geldi ve döküm çaydanlığı indirip mangala kömür ilave etmeye başladı.

“Çay yapmak içinse, boş ver,” dedi Koroku.

“İstemez misin?” diye ısrar etti Oyone, kız öğrenci havasıyla. “Peki şekerleme?” deyip gülümsedi.

“Var mı?” diye sordu Koroku.

“Hayır, yok,” diye içtenlikle yanıtladı. Sonra da yeni hatırlamışçasına, “Bekle ama, belki de vardır,” diyerek bir anda ayağa kalktı, orada duran kömür kovaşını kenara çekip *tokonomadaki**** dolabı açtı. Koroku, Oyone'nin arkasına, otururken yukarıda toplanmış olan *haorisine***** bakıyordu.

* Dönemin Japon eğitim sistemine göre 13-18 yaş arası ortaokul, 18-21 yaş arası yüksekokul, daha sonra da üniversiteye gidilmektedir. -çn

** Belden bağlanan ve ayak bileklerine kadar uzanan geleneksel bir Japon giysisidir. Kimono üzerine özellikle resmi törenlerde erkeklerin giydiği şalvarımsı bir pantolondur. -çn

*** Geleneksel Japon evlerinde sanat eseri, kaligrafi, çiçek vb. sergilenen niş. -çn

**** Kimono üzerine giyilen bir tür ceket. -çn

Artık aradığı neyse, hayli vakit alınca, “Boş verelim şekerlemeyi de. Ondan ziyade, abim nerelerde bugün?” diye sordu Koroku.

“Biraz dışarı çıktı,” diye cevapladı arkası dönük olarak Oyone; hâlâ dolabın içini araştırıyordu. Birazdan çat diye kapattı kapağı, “Off! Abin ben farkına varmadan hepsini yemiş bitirmiş!” diyerek tekrar mangalın karşısındaki yerine döndü.

“Madem öyle, akşam yemeğinde bana güzel bir şeyler yaparsın artık.”

“Yaparım tabii,” derken büyük duvar saatine baktığında dörde yaklaştığını gördü. Oyone “Dört, beş, altı,” diye kalan zamanı hesapladı. Koroku susmuş, yengesinin yüzüne bakıyordu. Aslında onun kendisine ne yemek ikram edeceğiyle pek de ilgilendiği yoktu.

“Abla, abim Saekilere mi gitti yoksa benim için?” diye sordu.

“Bu aralar sürekli gideceğini söyleyip duruyor. Ama abin de sabah çıkıp akşam geliyor eve. Döndüğünde de yorgun oluyor zaten. Banyoya girmesi bile büyük olay oluyor. O yüzden onu zorlayıp durma, yazık.”

Koroku, “Abimin çok meşgul olduğunu biliyorum, ama bu konu bir sonuca bağlanmadığı sürece ben de bu endişeyle bir türlü sakinleşip derslere veremiyorum kendimi,” diyerek pirinçten yapılmış kömür maşasını alıp mangalın içindeki küllere gayretle bir şeyler yazmaya başladı. Oyone maşanın hareket eden ucunu takip ediyordu.

“İşte bu yüzden önce mektup gönderiyor,” dedi onu teselli edercesine.

“Ne dedi mektupta?”